

Litteratur.

Bihang till Frithiofs Saga. Stockholm A. Bonnier
1839. 17 plancher, 6 musikhärlager af G. S. 3: 32 Banco.

(Sl. fr. föreg. N:r.)

Om Frithios yttrar skälde själv i ett brev följande, såsom helsförsvar mot framstälde beskyllningar:

"På den tid då Frithios diktades, var ibland svenska litteratörer (exempelvis bör jag endast nämna Leopold) den tanken gällande, att den så kallade Göthiska poesien, oaktadt all den talent man erkände dervära vara använd (Iduna hade redan länge warit utgivven) likväl i sin grund wäre förfelad. Man påtrod att denna poesi stodde sig ytterst på en råhet i rånesätt och fader, en halsbildning i samhällsförhållanden, oförenliga med den nuvarande tiden poesi, den man riktig nog ansåg för en dotter af den moderna civilisationen, och hvare tiderhetsvett igenkände sina egna antreder, endast förskrände och idealisera. Det är också sannat, att all poesi måste återgivva sin tids lyne och bildningsgrad; men det ges dock allmänna mänskliga förhållanden och passioner, som i alla tider måste förblifva oförändrade och kunna betraktas som poesiens grundform. Ling hade redan, ehuru mer och mindre lyckligt, behandlat flera nordiska ämnen, för det mesta i dramatisk form. Man har emärkt att hans stora poetiska gafwa är mera lyrisk än dramatisk, och att han bättre mälar den yttre naturen, än den inne med alla dess författningar. Att emellertid nordiska sagan kan med framgång åfwen dramatiskt behandlesvisa Ohlenschlägers tragedier, och jag bör erkänna att det var hans Helge som gaf mig första idéen till Frithios.

Meningen med denna disk war emellertid inaalunda att endast versificera sagan, som dock många tyckas ha antagit. Den flyktigaste jemörelse borde ha lät, icke blott att hela upplösningen är annorlunda i sagan och poemet, utan även att flera afdelningar t. ex. II. III. V. XV. XXI, XXII, XXIV, ha antingen ingen, eller åtminstone en ganska afslagfæn grund i sagan. Icke här, men väl i andra Islandiska sagor, skulle anledningen till den valda behandlingen kunde sammankökas. Min offigt war att framställa en poetisk bild af det gamla nordiska hjältehetsvettet. Det war icke Frithios som individual, utan tiderhetsvettet, för hvars representant han antages, som jag ville måla. Wäl bibehöll jag i detta afseende stommen och grundritningen af sagan; men ansåg mig derjemte berättigad att lägga till eller borttaga, hvad som ei passade för mitt åndamål. Detta ansåg jag höra till den poetiska friheten, hvarsförutan ingen sjelfständig behandling af hvad poetiskt ämne som helst är möjlig. I sagan förekommer mycket storartadt och heroiskt, som gäller för alla tider, och dersöre kunde och borde bibehållas; men derjemte ett och annat rätt, wildsint, barbariskt, som antingen borde helt och hållt afföndras, eller åtminstone mildras. Till en vis grad blef dersöre nödvändigt att modernisera; men svårigheten war här att finna det rätta lagom. På ena sidan borde dikten ej allt för mycket stöta våra finare fader och mildare tänkesätt; men på den andra borde ej heller det nationella, lefnadsfriska, naturfanna uppoftas. En fall winterlust, en frisk nordanwind kunde och borde blåsa genom dikten; ty detta hör till lynnen både

af Nordens klimat och karakter, dock icke så att quicksilfret frös, och alla hjertats ömmaste rörelser woro uteslutna.

Det är egentligen i hållningen af Frithios karakter som jag sökt upplösa detta problem. Det ådla, högsinta, modiga, som är grunddraget för all heroism, borde naturligtvis ej saknas deri, och elementerna dertill förefinnas både i denna och många andra sagor. Men jemte denna allmänna heroism, har jag sökt att i Frithios karakter nedlägga något individuellt Nordist, det lefnadsfriska, trotsiga, öfvermodiga som hör, eller åtminstone fördom hörde, till nationallynnen. Ingeborg säger om Frithios (p. 69):

Hur glad, hur trotsig, hur förhoppningsfull!

Han sätter spisen af sitt goda svärd

På Nornans bröst och säger: du skall vika!

Dessa rader innebär nyckeln till Frithios karakter, och egentligen till hela poemet. Åfwen den milde, fridsäße, wänfälle gamle Kung King förnekar ej denna nationella egenhet, åtminstone i sitt dödsätt; och af detta skäl har jag låtit honom "rista sig med geirsodd," wiserligen en barbarisk plågsed, men dock karakterist för tiden och folklynet.

En annan egenhet i Nordbons lytte är ett väst anlag för wemod och tungsinthet, vanlig hos alla djupare karakterer. Den går som en elegisk grundton genom alla våra gamla nationalmelodier, och i allmänhet genom allt det betydningsfullare i våra häfder; ty den ligger på bottnen af nationens hjerta. Jag har nägorstadies sagt om Bellman, vår mest nationella skald:

Och märk det wemodsdraget öfver pannan,
ett nordiskt sångardrag, en sorg i rose rödt!

ty detta wemod står icke i strid med det lefnadsglada och friska i nationallynnen; det ger det endast mera intensitet och spänning. Det gifves en lefnadsglädje (allmänna opinionen spiller Transmännens dersöre), som ytterst hvilar på lättfinnighet; den nordiska hvilar på allvar. Dersöre har jag också i Frithios sökt antyda denna grubblande tungsinthet. Hans ånger öfver den ofriwillige tempelbranden, hans grubblande farhåga för Balder,

"som sitter i sky, sticker tankarne ned, som förmöka mitt sinne alltjent" (p. 118.)

hans längtan efter den sluttiga försoningen och innre lugn, hånryda icke blott på ett religiöst behof, utan åfwen och ännu mera på den för hvarje allvarsammare sinne, åtminstone i Norden, naturliga lutningen till sorgmodighet.

Man har förebrått mig (som det will synas mig, utan skäl) att hafwa gifvit kärleken mellan Frithios och Ingeborg (t. ex. i Ulfedet), en allt för sentimental och modern karakter. I detta afseende bör jag emärka, att wördnaden för quinna war, ifrån urminnes tider, och långt före Christendomens införande, nationell hos de Germaniska folkslagen. Dersöre war också den lättfinniga, blott och bart sunliga åsigen af kärleken, som var gängse åfwen hos de mest bildade Antike folken, främmande för norden. Sagor och traditioner äro fulla af berättelser om den mest romantiska kärlek och trohet i norrden, längt innan chevalieret gjorde quinna tillmannens af-

gud i Söder. Förhållandet mellan Frithios och Ingeborg synes mig alltså hvila på tillräcklig historisk grund, om icke personligen, dock i tidens seder och tänkssätt. Den grannlighet hvormed Ingeborg vägrade att åtfölja sin älskare, och helse uppoffrade sin hobjelse, än undandrog sig sin bros och gif- somans wälde, synes mig tillräckligen motiverad i den bättre quinnans natur, som i alla röder måste bli sig lika.

Det subiectiva, som på detta sätt ligger i hielwa handlingen och karaktererna fördrade eller åtminstone medgaf en afvikelse från den vanliga episka uniformiteten vid behandlingen. Att upplösa den episka formen i fria lyriska romaner, syntes mig dersöre det lämpligaste. Jag hade Oehlenschlägers exempel i Helge för mig och har sedanmera funnit att detta blifvit följdt af flera. Det medför den fördelen att kunna omväxla versformen efter det särskilda innehållet; och jag twiflar att t. ex. Ingeborgs Ålagen (IX) på något språk skulle med fördel behandlas i hexameter eller femmätiga jamberrimmade eller orimmade. Jag vet att många anse detta friande mot den episka enheten, som dock så lätt övergår till eniformighet; men jag anser denna enhet mer än tillräckligt ersatt genom det friare utrymme och omväxling som härigenom blifwa möjliga. Men just denna frihet fördrar åsven, om den rätt shall användas, mera omtanka förstånd och smak; emedan man för hvarje särskildt stycke måste vara betänkt på att uppfuna den pågående formen, den man icke alltid finner färdig för sig i språket. Dersöre har jag försökt (med mer eller mindre framgång) att efterbilda flera isynnerhet antika versformer. Sålunda woro den femmätiga jamben, hyperkatalektiskt i tredje foten (II), den seymatiga (XIV), de Aristophaniska anapesterna (XV), den trochaisse tetrametern (XVI) och den tragiska senarius (XXIV), soga eller intet före mig försökt i Swenskan.

Hvad hielwa språket angår, så inhöjd det forntida åmnet att någon gång begagna archaismer, synnerligast sådana, som, utan att vara obegripliga, ansägs kunna medföra något särskilt estertryck; en omsorg, som i alla fall är förlorad utom landet, och stundom åsven ofta der. Den fördrar likväl mycken försiktighei då det wäsenliga i en modern dikt naturligtvis alltid måste bli det gängse språket, åsven om det i vissa fall må kunna närmå sig ett föräldradt."

Gustaf Lindorm. Swenskt Original af Förf. till Walsdēmar Klein och Representanten. Tre Delar. Stockh. 1839. (I Kabinets Bibliotheket).

Mamsell Brehmer och Frih. Knoring, hvor och en i sitt slag hypperlig, har gifvit det wackra könnet eggelse att upptråda på författarebanan. Förrut hade vår litteraturhistoria tillsammantagna ej så många författande quinior att uppräkna, som vi på de sednare ega nybörjarinnor. Frau Brenner, Nordenschieth, Lenngren, Widström, Fröken N. och Dr. Duncel, Euphrosyne äro blott 6. Nu hafwa wi de två nämnda, Förf. till Omnibusfärden och Emmas Hjerta, Emma H., Mamsell Lindquist (?) m. fl. — Den närvärande bokens förf. har hvarken Mamsell Brehmers djupa poetiska refexion och känsla, ej heller Frih. Knorings lekande penna, lika lycklig i målningar af det eleganta litvet, som i genrebilder, men saknar icke talent, hvilken allt mer, som man tyd-

ligen ser, uppöfwas. Ett delar hon med sina föregångarinno^t aristokratiskt sinne, ty här upptråda blott adeliga som hufwudpersoner och borgarsjälarna få sita emellan, eller upptråda som lidande, wanlottade. Det ser ut som de der tre adelsdamerna hade sina aristokratiska sympathier så medfödda, att de ej trodde bildning och poetiskt element finnas hos ofrälse, då det vist är tvärtom, ty adelnas bildning är i em förelsevis än i dag mest massfrått och onaturlig. —

Boken är ganska underhållande, har lyckliga taflor, hjertliga scener, svänner uppmärksamheten genom sin inveckling, men författar. kan med all sitt i ewighet aldrig lempa annat än medelmärtta, ty i sön konst hjälper ej blott smert och mōda. Medelmärttan är likväl så allmän i vår tids litteratur, att vi böra fördraga den hos denna förf. Kanste dock slumra större krafter än vi förmått upptäcka. Emellertid kunna vi ej annat än anmärka hvad som synes oss brista förf.: karakteristik, poetiskt uppfattning och drastiskt lif och eld i teknungan. Det saknas icke uppfattning och mälanande sitt.*)

Emmas Hjerta. Roman af (Författarinnan) till "Den lyckliga Omnibusfärden." Twenne delar. Stockh. 1839. 2 N:o 8:co.

En inspectorsdotter Emma behagar en ung grefwe, hvars föräldrar dersöre äro mycket illa till mods, men deras harm förbytes i glädje, då det i behaglig tid upptäckes, att Emma wore ett adeligt barn, en rik arftagerfa, ty omnian hade bytt sitt egen barn mot hennes faders och sedan undanstuckit detta hos Inspectorens, som ovetande mistat sitt. — Anläggningen är trivial, silet är ej ledig, boken sammanvävd af beskrifning på sitt hvardagligheter i Lafontainst omfattnings-manér. Knappet en flägt af poesi och poetiskt uppfattning förspröres. Man skulle tro boken skrifwen för trettio år sedan. Folk, som icke hafwa höga anspråk på romaner och som helst trivwas i sin egen omgivning åsven i dikten, torde dock finna närvärande bok rätt underhållande, ty der är inveckling och hvardagsomgivningar, samt ett och annat wackert drag. Särdeles talent kunna vi ej tillerkänna förf.

"Detta werk hör till det förfäckligaste, vår litteratur eger

*) Vi kunde göra en exposé, men dem som ej läst boken, betage vi derigenom det friska intresset, för dem som läst den är en dylik onödig, endast för dem som ej tänka läsa den intressant. Kriticera enstildheter fundera vi, men det skulle endast förtas af de, som läst boken. Man har anmärkt mot Red. att de mittra anmälningarna äro omotiverade, korta, utan specialeritik. Det är sant, to det är föresats. Uttrycket tillåter ej att med fullständighet anmäla allt, hvilket dock är Tidningens hufwudmål; är någon bok viktigare, får den ordentlig Recension. Äro de mindre viktiga än nog att man ger allmåheterna resultaterna af sin granskning, Utgångsunkterna förutsättas bekanta af Åstheriken, och specialanmärkninga, långa recensioner hörvera viktigare böcker äro, om vi ej domma vrärt om allmåhetens smak, rätt tråkiga.

"att uppvisa," säger det självst. Man kan tillägga det originalen läste och snurrat. Utgivaren har läst så skildrader, så rysligas; men tillägger, att "rysighetens intryck mest stärkes derigenom, att så många psychologiska, ej mindre än fysiologiska vön visa, för att ej säga bewisa, riktheten af de fruktansvärda fenomenen i själén, hvarpå i detta werk ett galleri af tavlor meddelas." — Det utgavs 1823, men indrogs af förf., emedan tiden annu icke var inne för des begräpande. Des plan har ett djupt inre sammanknytning, karaktererna äro med dialektisk kärpa genombörda, urförandet är lika rikt på de wildaste, som de mildaste, de rysligaste, som de lustigaste tavlor. Någonting fantastiskt och sagolikt öfver det hela gör det obehjälpligt underbart. — Vi återkomma snart till en fullständig utveckling af bokens grundtanke.

Beskrifning om Södermanland. Af J. P. Tollstorp.
2 Delar. Stockh. 1837. 38. 2: 32 B:co.

En ganska intressant och lärorik beskrifning, särdeles rik på historiska sanningar om strälarna. Första Delen är till första delen om Sverige i allmänhet, wissenschaftligen onödig i en specialkrist, men för den stora allmänheten upplysande, sässom sammanfattande resultater, som för den är obekända.

Akademisk Litteratur.

Natural-Historiska Disputationer vid Uppsala Universitet
Vår-Termin 1839.

Novitiarum Floræ Sueciae (Svecicæ) Mantissa altera,
Præs. El. Fries, — I. p. G. p. p. Otto Pontén, Smol.
— II. p. G. p. p. Car. Fredr. Wall, Westm. Dalec.
— III. p. G. Joh. Fredr. Widgren, O. G. — IV.
(p. e.) Gust. Wilh. Sjöberg, Smol. — Upsaliæ exc.
R. Ac. Typ. pp. 64 8:wo.

Författaren, som med uttröttlig sit sträckt sina försökningar åt alla håll inom Floras rike, är bland den lärda publiken mest känd för sina arbeten öfver de lågre växterne, *Lichenographia Europæa reformata*, *Systema Mycologicum* med *Elenchus Fungorum* och *Epierisis Syst. Mycol.*, samt *Systema Orbis vegetabilis* (hvaraf ty närmare aldrig mer än I:a delen utkommit), genom hvilka werk han på detta område helt och hållet reformerat vetenskapen, och hvilka arbeten sakert för kommande tider blifwa hådelse tillitade källor för studium af de lågre växterne; — men han har även med rafisks ifwer egnat sig åt de fullkomligare växterne, särnemligast utredandet och bestämmandet af Svenska Floras minst utredda slägten, hvarpå hans fört i Disputationer, i Lund 1814—23 utgitna *Novitiae Floræ Svecicae lemma exempla*. Sedan af dessa snart alla exemplar utgått, och Prof. Wahlenberg utgivit sin författningsfulla *Flora Svecica* (Ed. I.), intrades snart en allundan önskan att få en ny upplaga af de okända Novitierne, fördelade med nyare upptäckter, hvilken förf. också utgaf i Lund 1828, i form af *Commentar till Wahlenbergs Fl. Sv.* Sässom tillägg till dessa Novitier földe Novitiarum Fl. Sv. Mantissa I Lund 1832 och härstades Novitiarum Fl. Sv. Mant. altera, i form af Disputationer. — Att ingå

i någon närmare critik öfver detta ypperliga arbete, kan ej från os komma i fråga; wetenskapens corypheer, ej dilettanten, må vara deras domare: men hvad vi bestände kunnat säga om detta werk är, att öfwen den nya upplagan af Wahlenbergs Fl. Sv. ej gör begagnandet af Novitierne öfverflödig, hvilka äro huvudkällan för studium af en mängd svårbestämmbara slägten, s. *Potamogeton*, *Rumex*, *Rosa*, *Hieracium*, s. och i den sednare utkomna *Mantissa I* visar monographien öfver *Salices* öfverallt spår af den största sit, djup grundlighet och kärp blick. — Den nu utkomna *Mantissa altera* upptager först i våra dagar upptäckta nya arter för Skandinaviska Floran, s. (vi förhiga att uppräkna öfwen i Hr. Doct. Hartmans förhjensfullt regigerade i redje upplaga af *Handb. i Skand. Flora* upptagna nya arter) *Stipa pennata*, först efter 50 år återfunnen på sitt gamla växtställe i Westergötland af Hr. Mathesius; — *Glyceria plicata* Fr. (n. sp.) förleden sommar funnen vid Wahrberg af Hr. Prof. Fries; — *Glyceria conferta* Fr. (n. sp.) redan 1812 funnen i Skåne af Prof. Fries, eburu först nu utredd; — *Plantago (Pl. major)* var. *angustissima* W. Fl. Sv.? på Öland; — *Drosera obovata*, Mert et Koch i Östergötland och Småland; — *Rubus glandulosus* Bell., funnen vid Mjisterhult i Småland af Land. Arhenius, af hvars sit vi väntar att snart se detta intrafylade släkte utred; — *Draba trichella* Fr., funnen i nordliga Norrige af Stud. Ångström, en af våra stödligaste yngre Botanistier, hvilken under en, med knapphändig reseunderhöd af Uppsala Wetenskaps-Societet, är 1837 förrättad botanisk resa i nordliga Scandinavien gjort fleste ganska vackra upptäckter; — *Braya alpina* Sternb. et Hopp, är 1821 funnen af Prof. Zetterstedt i Torneå Lappland, men Ex. var så ofullständigt, att den ej kunnat bestämmas; men sanns är 1837 dño wid Salten i N. Nordlanden af Hr. Ångström; "denna högst sällsynta växt har hittills endastträffats i Kärnthen"; — *Carex paniculata* har dño wunnit en svensk burskaf; — *Car. axillaris* (Bonnighausiana Weih.) redan 1814 funnen af Prof. Fries vid Siehag i Skåne; — *Car. pediformis* Mey. funnen i Norge af Blütt och den nyligen fortgångne, allmänt saknade *Sommersfelt*; — *Car. bullata* vid Christiania funnen af Blütt, af hvars hand man med sagnad emotser en *Flora Christianiae*. Deutom upptager och ureder denna *Mantissa* en mängd mindre säkert kända arter, s. af slägten *Glyceria*, *Epilobium*, *Polygonum*, *Hieracium* m. fl. Det rika innehållet af denna lilla skrift har gjort denna artikel längre, än kanske wederbor; men ref. torde ej få osa få tillfälle anmäla något arbete af så sannt värde för älfaren af sädernes landets Flora, som detta.

Vi harft hittat sigas, att den uttröttlige författaren nu ånnor bearbeta en *Flora Scandinavie*, hvars snara fullbordande säkerligen hvar och en önskar, som gjort sig närmare förtrolig med Hr. Prof:s allmänt wederborede skrifter.

Ett annat högst intressant arbete är hans i form af Disputationer utgitne s. f. *Botaniskt Antiquvariskæ Excursioner*, som afbröts med 4:de artet, och för hvilket försättande vi tro os böra uttala den allmänna önskan.

Gefle, hos A. P. Landin.